

**Муниципальный этап Всероссийской олимпиады школьников
по татарскому языку и литературе для общеобразовательных организаций с
обучением на русском языке
(для изучающих татарский язык)
2022-2023 учебный год
9-11 классы**

**Максимальный общий балл – 60
Время выполнения – 120 минут**

**Рус телендә урта гомуми белем бирү мәктәбенең рус төркемендә укучылар өчен
татар теленнән һәм әдәбиятыннан үткәрелә торган
9 - 11-нчы сыйныфлары өчен
Бөтенроссия олимпиадасының муниципаль этабы биремнәре.
2 тур**

Укучының исеме, фамилиясе (фамилия, имя учащегося)\

Мәктәпнең тулы язылышы (школа)

Район _____

Участникам предлагаются задания, требующие выбора верных ответов из всех возможных. Максимальное количество баллов, которое можно набрать определяется из расчета: 1 балл за каждое верное задание в I и II части и 20 баллов в III части.

**Часть I. Татар теленнән сораулар һәм биремнәр
(Вопросы и задания по татарскому языку)**

Максимальный балл: 10

№ п\п	Биремнәрнең эчтәлегә (содержание)
1	<p>Астына сызылган исемнең килешен билгеләгез. (Определите падеж выделенного слова.)</p> <p>Мәрьям абыстай <u>улына</u> сыенып, акрын гына елый иде.</p> <p>а) чыгыш килешендә; б) төшем килешендә; в) юнәлеш килешендә; г) урын-вакыт килешендә;</p>
2	<p>Жөмләдәге тыныш билгесен билгеләгез.</p> <p><i>Кемнең чанасына утырсаң (...) шуның жңырын жңырларсың.</i> (Мәкаль)</p> <p>а) өтер б) ике нокта в) сызык</p>
3	<p>Бирелгән өзекнең стилин билгеләгез.</p> <p><i>Менә яз килде. Дәртле кояш кытыклап уяткандай, табигать тирләп, көлеп күзен ачты. Бөтен жңан ияләрендә эшлекле хәрәкәт, куанычлы ыгы-зыгы башланды. Жңир өсте яшел үлән белән түшәлде.</i> (Ө.Еники)</p> <p>а) публицистик стиль б) матур әдәбият стиле в) сөйләм стиле</p>
4	<p>Аналитик иярчен жөмлэләрне баш жөмлэгә бәйләүче чаралар рәтен күрсәтегез. (Выберите средства связи между компонентами сложноподчинённых предложений).</p> <p>а) бәйләкләр, кушымчалар; б) мөнәсәбәтле сүзләр, теркәгечләр, көттерү паузасы; в) янәшә тору, теркәгечләр, көттерү паузасы; г) мөнәсәбәтле сүзләр, кушымчалар, бәйләкләр;</p>

5	<p>Бирелгән жөмләнең төрөн билгеләгез. (Определите вид данного предложения.)</p> <p>Көн матур булса да, мин су коенырга бармадым.</p> <p>а) иярчен сәбәп төмлә; б) иярчен күләм жөмлә; в) иярчен кире жөмлә; г) иярчен шарт жөмлә;</p>
6	<p>Бирелгән фразеологизмның мәгънәсе ничек булыр? (Найдите верное объяснение данного фразеологизма.)</p> <p>“Сүз тегермәне”</p> <p>а) күп сүз белүче; б) сүзләр жыелмасы; в) күп сөйләшүче.</p>
7	<p>Әйтү максаты буенча бирелгән жөмләнең төрөн билгеләгез. (Определите вид данного предложения по цели высказывания.)</p> <p>Нинди саф, нинди матур күңелле егет син! (М. Мәһдиев)</p> <p>а) хикәя жөмлә; б) өндәү жөмлә; в) тойгылы жөмлә; г) боеру жөмлә;</p>
8	<p>Баш хәрефләр кайсы очракта дәрәс кулланылган? (В каком из данных предложений заглавная буква использована верно?)</p> <p>а) Чиләбе дәүләт университеты; б) Чиләбе Дәүләт Университеты; в) Чиләбе Дәүләт университеты; г) Чиләбе дәүләт Университеты;</p>
9	<p>Бирелгән жөмләнең төрөн билгеләгез. (Определите вид данного предложения).</p> <p>Менә Сөембикә манарасы.</p> <p>а) бер составлы жөмлә; б) тезмә кушма жөмлә; в) атау жөмлә; г) синтетик кушма жөмлә;</p>
10	<p>Бирелгән сүзенең дәрәс транскрипциясен табыгыз. (Укажите верную транскрипцию данного слова.)</p> <p>Сәнгать</p> <p>а) [сангат]; б) [сәнгъәт]; в) [сәнгъәт]; г) [сәнгъәть].</p>
	<p style="text-align: right;">Барлыгы:</p>

Часть II. Татар әдбиятыннан сораулар һәм биремнәр (Вопросы и задания по татарской литературе)

Максимальный балл: 10

№ п\п	Биремнәрнең эчтәлегө (содержание)
1	Муса Жәлилнең “Хуш акыллым” исемле шигыре кемгә арналган? (Кому посвятил М. Джалиль указанное стихотворение?) а) Әминәгә; б) Чулпанга; в) пионерка Гөлчәчәккә; г) Хәдичәгә;
2	Түбәндәге юлларның авторын кем? (Кто автор данных строк?) Кил, өйрән, и туган, бер башка телне, Бүтән телне белү яхшы һөнәрдер. Катыштырма вәләкин телгә телне, Тел уйнатмак наданлыктан әсәрдер. а) Габдулла Тукай; б) Дәрдемәнд; в) Сәгыйть Рәмиев; г) Дөлфәт Маликов;
3	Бу шигъри юллар кайсы шагыйрьнеке? (Кому принадлежат данные строки?) Әкияттәге серле йомгак булып, Жырым калды сүтелеп юлымда Сез табарсыз килеп шушы ездән Мине соңгы йөрәк жырымда... а) Ф.Кәрим; б) М.Жәлил в) Х.Туфан; г) А. Алиш;
4	Бирелгән өзекнең жанрын билгеләgez. (Определите жанр данного отрывка) Мең биш йөз унбиштә бу дөньяга килгәнмен, Ата-ана дәүләте китмәс дип белгәнмен. Ата-ана кулында бер кайгы да күрмәдем, Бу кайгылар күрермен дип, исәпләп тә йөрмәдем. Сөембикә атым, нугай затым, кайда минем яшь дәүләтем Сабый чагым. нурлы йөзем, морза кызы булган вакытым? а) поэма; б) дастан; в) бәет; г) шигырь;
5	Нәрсә ул драма? Билгеләмә бирегез. (Докончите определение “драма – это...”) Драма - ....

	<p>а) хикэялэнep язылган әдәби әсәр; в) Эпик жанр. Зур күләмле әсәр; б) Житди конфликтка корылган жанр; г) Кешеләрнең аерым сыйфатларын сурәтлэгән чәчмә әсәр;</p>
6	<p>Муса Жәлил 1935 – 1941 нче елларда нәрсә белән шөгыльләнгән? (Чем занимался М. Джалиль в 1935 – 1941 годы)?</p> <p>а) Мәскәү татар опера театры өчен кадрлар әзерләү студиясендә бүлек мөдире булып эшли. б) Тулысынча ижат эше белән шөгыльләнгән. в) Язучылар союзы идарәсенең җаваплы секретаре була; г) “Каз канаты” исемле пьесасын яза.</p>
7	<p>Түбәндәге юлларның авторы - татар шигъриятенә классигы. Ул кем? (Кто автор данных строк?)</p> <p>Белмим, әллә күпкә, әллә бик озакка, Ахры мәңгә оныта алмамын Тамбов урамнары уртасында Усак яфраклары шаулавын...</p> <p>а) Муса Жәлил; б) Мәжит Гафури; в) Һади Такташ; г) Шәүкәт Галиев;</p>
8	<p>Кайсы әсәр Г. Тукайныкы түгел? (Какое из данных произведений не относится Г. Тукаю?)</p> <p>а) “Өзелгән өмет”; б) “Милли моңнар”; в) “Яз чәчәге”; г) “Китмибез!”;</p>
9	<p>Бирелгән өзек Г. Тукайның кайсы әсәреннән? (Укажите название данного отрывка).</p> <p>Анда бик салкын вә бик әссә түгел, урта һава, Жил дә вакытында исеп, яңгыр да вакытында ява. Урманьында кып-кызыл кура жиләк тә жир жиләк, Күз ачып йомганчы, һичшиксез, җыярсың бер чиләк...</p> <p>а) “Шүрәле”; б) “Су анасы”; в) Кәҗә белән Сарык әкиятә; г) “Пар ат”</p>
10	<p>Г.Тукайның "Өзелгән өмет" шигыренә жанры. (Определите жанр стихотворения Г. Тукай «Разбитая надежда»)</p> <p>а) гражданлык лирикасы; б) фәлсәфи лирика; в) күнел лирикасы; г) пейзаж лирикасы;</p>

Часть III

**Татар теле һәм әдәбияты буенча олимпиаданың
муниципаль этабы өчен сораулар һәм биремнәр 2021 / 2022 уку елы
9 - 11-нчы сыйныф**

1 тур.

Ижади эш.

Прочитайте текст и дайте развернутые ответы на вопросы.

Максимальный балл: **20**

Кыңгырау чәчәге

Иркен аланда бик нәфис кыңгырау чәчәге үсә.

- Исәнме, Кыңгырау чәчәк! Бик тә ошыйсың син миңа! Әйдә дус булабыз, дигән Куян баласы.
- Дус булабыз? Ә ничек була соң ул дус булу? - дип сораган Кыңгырау чәчәк. Ул әле дуслыкның нәрсә икәнен белмәгән. Урман ягыннан бер малай килеп чыккан.
- Кара, нинди матур чәчәк! - дип Кыңгырау чәчәкне өзәргә теләгән. Ләкин шунда ук кулын тартып та алган. Кемдер тешләп алган аны. Караса, кечкенә куян баласы.
- Тимә Кыңгырау чәчәккә! Ул минем дуслым! - дигән Куян баласы малайга. - Кит, кагылма аңа! Кыңгырау чәчәкне өзәргә ярамый.
- Ә мин белдем! Белдем дуслыкның нәрсә икәнен! - дигән Кыңгырау чәчәк.

1 Тексттагы вакыйга кайчан булган? _____

2. Куян баласы Кыңгырау чәчәккә нәрсә тәкъдим иткән (предложил)?

3. Кыңгырау чәчәк нәрсәне белмәгән?

4. Малай чәчәкне ни өчен өзә алмаган?

---

5. Син ничек уйлайсың, бу әкият нәрсә турында?

---

6. Соңгы абзацны тәржемә итегез.

Тимә Кыңгырау чәчәккә! Ул минем дуслым! - дигән Куян баласы малайга.

- Кит, кагылма аңа! Кыңгырау чәчәкне өзәргә ярамый.

- Ә мин белдем! Белдем дуслыкның нәрсә икәнен! - дигән Кыңгырау чәчәк.
